

Gairm

seann laoich a bha aig an tigh a' gleachd air son còirichean na Gàidhlig. Le còmhnaidh foghainteach bho luchd-riaghlaidh nan eaglaisean cho-èignich iad a' Phàrlamaid gu cothrom na Féinne a thoirt do'n Ghàidhlig agus chuireadh ann an Achd Ur an Fhòghluim (1918) gum biodh Gàidhlig air a teagasg ann an sgoilean far am bu chainnt mhàthaireil i do'n chloinn. Ged nach robh, is nach eil, cùmhnanntan an Achd sin air an coimhlionadh gu litireil thug an t-Achd cuideachadh mór do'n Ghàidhlig agus faodar a ràdh le firinn nach robh riamh roimhe uiread am measg òigridh na Gàidhealtachd a bha cho comasach air a' chànan a' leughadh is a' sgrìobhadh agus a tha an diugh. Tha an taing sin aig an luchd-teagaisg a tha a' saothrachadh gu dealasach anns na sgoilean. Ach feumaidh mi a chur ris na thubhairt mi mun Achd Ur gun tugadh àite do'n Ghàidhlig anns na h-Ard Sgoilean bliadhnachan roimhe sud anns a' cheasnachadh mar theirear an "*Leaving Certificate*." An cois a' chothroim a thug an t-Achd Ur dhuinn bha leabhraichean freagarrach ri uidheamachadh agus ghabh An Comunn sin os làimh. Fo stiùireadh an Ollaimh MhicBàtair ghabh Domhnall Mac a' Phi, fear-deasachaidh "*An Deò Gréine*" agus a bha e fhéin 'na mhaighstir sgoile, os làimh sia leabhraichean a dheasachadh, agus le deagh chòmhnaidh Blackie 'sa Mhic, clò-bhualadairean an Glaschu, chuireadh ann an làmhnan an luchd-teagaisg leabhraichean a bha an neo-ar-thaing ri leabhraichean anns na cànairean eile. Cha chòir dearmad a dheanamh air a ràdh gun do chuir an t-Ollamh MacBàtar an Comunn fo mhór chomain dhà ann a bhith a' deasachadh leabhraichean gu feum anns na h-Ard-sgoilean mar a bha "*Rosg Gàidhlig*" (1915) agus "*Bàrdachd Ghàidhlig*" (1918). Chaidh an dà leabhar so a chlò-bhualadh as ùr ann an 1929 agus 1932.

Ri linn a' Chogaidh Mhóir cha robh e comasach do mhóran de Mheuran a' Chomuinn an coinneamhan a chumail agus mar sin chaidh iad á bith. Na bliadhnachan a bha an t-Ollamh Urramach Seòras MacAoidh, ministear Chill-fhinn, 'na Cheann Suidhe (1919-1922) chuir e fhéin agus mise cuairtean air a' Ghàidhealtachd. A' tòiseachadh aig Inbhir Thòrsa cha robh sgoil no talla eadar sin agus Ceannloch Chill-Chiarain anns nach do chuir sinn rùintean a' Chomuinn an céill. A bhàrr air tìr-mór thug sinn sgrìoban do'n Eilean Sgitheanach, Muile, Ile, Diùra agus Giogha. Chuir sinn móran Mheuran air bonn as ùr agus móran eile far nach robh Meur riamh roimhe. Bha an t-Ollamh MacAoidh 'na Fhear-gairme air Comhairle a' Chraobh-sgaoilidh aig an aon ám agus mur an robh esan eudmhor, dealasach cha robh neach eile a bha riamh air Comhairle a' Chomuinn.

Chuir mi fhéin a' cheud Feachd de Chomuinn na h-Oigridh air bonn ann am Baile Chaisteil am Barraidh am mìos an Dàmhar, 1934, agus bho sin gu so chuir Domhnall MacPhàil agus mi fhéin còrr agus ceud Feachd air bonn. Ghabh sinn a steach ann an Comunn na h-Oigridh uile gu léir suas ri dà mhìle dheug balach agus caileag a labhradh Gàidhlig gu réidh siùbhlach. Ma chumas iad ri am bóidean chan fhàigh a' Ghaidhlig bàs.

Tha móran eile a dh'fhaodainn a sgrìobhadh uime, ach theagamh gur leòir so aig an ám.